

Odpovědnost v právu ŽP

BDS

jaro 2011

Ivana Průchová

Odpovědnost v právu ŽP

- Formy odpovědnosti:
  - Deliktní:
    - Správně právní odpovědnost
    - Trestně právní odpovědnost
  - Odpovědnost za škodu
  - Odpovědnost za ekologickou újmu

Správně právní odpovědnost

- Odpovědnost za jiné správní delikty
  - Právnické osoby, fyzické osoby podnikající (VÝJIMEČNĚ „KAŽDÝ“ – např. § 55 lesního zákona, § 4 zákona o České inspekci životního prostředí
  - objektivní odpovědnost
- složkové předpisy
  - jednotlivé skutkové podstaty
  - další specifika
- Sankce
  - pokuty
  - opatření k nápravě
  - odebrání věci
  - omezení nebo zákaz činnosti
  - odejmutí uděleného souhlasu či povolení
- Lhůty k ukládání sankcí
- Procesně: správní řád

Ad správně právní odpovědnost

- **Odpovědnost za přestupky**
  - subjektivní odpovědnost
  - složkové právní předpisy
    - jednotlivé skutkové podstaty
    - další specifika
  - **přestupkový zákon**
    - Skutkové podstaty ve vztahu k životnímu prostředí resp. jeho složkám
  - **Procesní část**
  - **Sankce**
    - napomenutí
    - pokuty
    - zákaz nebo omezení činnosti
    - propadnutí nebo odebrání věci
- **Ihůty k ukládání sankcí**

Trestně právní odpovědnost

- Vývoj právní úpravy
- **Zák.č.40/2009 Sb., trestní zákoník**
- **Hlava VIII. – trestné činy proti životnímu prostředí**
- **„obecné“ skutkové podstaty výslovně se týkající životního prostředí**
  - **poškození a ohrožení životního prostředí - § 293 TZ**
    - **Úmyslný TČ**
  - **poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti - § 294 TZ**

Trestně právní odpovědnost

- **speciální skutkové podstaty**
  - **poškození lesa - § 295 TZ**
  - **neoprávněné nakládání s odpady - § 298 TZ**
  - **neoprávněné vypuštění znečištěných látek - § 297 TZ**
  - **neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami druhy rostlin a živočichů - § 299**
  - **Neoprávněné nakládání chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami druhy rostlin a živočichů z nedbalosti - § 300 TZ**
  - **Odnímání nebo ničení živočichů a rostlin - § 301**
  - **Týrání zvířat - § 302**
  - **Týrání zvířat z nedbalosti - § 303 TZ**
    - **a další**
- **Další TČ využitelné i ve vztahu k ŽP – např. obecné ohrožení**
- **De lege ferenda**
  - **Problém trestní odpovědnosti právnických osob**
    - **Aktuální ve vztahu k oblasti ŽP**

Odpovědnost za škodu

Občanský zákoník:

obecná odpovědnost za škodu

- § 420 OZ - odpovědnost za škodu
  - subjektivní odpovědnost
- § 420a OZ - odpovědnost za škodu provozní činností
  - činností, která má provozní povahu, nebo věcí použitou při činnosti
  - fyzikálními, chemickými, popřípadě biologickými vlivy provozu na okolí
  - oprávněným prováděním nebo zajištěním prací, jimiž je způsobena jinému škoda na nemovitosti nebo je mu podstatně ztěženo nebo znemožněno užívání nemovitosti
    - objektivní odpovědnost
- speciální skutková podstata
  - § 432 OZ – odpovědnost za škodu provozem zvláště nebezpečným

ad odpovědnost za škodu

- Způsob náhrady škody
  - škoda se hradí v penězích
  - požádá-li o to poškozený a je-li to možné a účelné, hradí se škoda uvedením do předešlého stavu
- Rozsah náhrady škody
  - hradí se skutečná škoda a to, co poškozenému ušlo (ušlý zisk)

Ad odpovědnost za škodu

- Speciální případy odpovědnosti za škodu mimo občanský zákoník – např.
  - zák.č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy
  - zák.č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon)
  - zák.č. 254/2001 Sb., o vodách (vodní zákon)
  - zák.č. 449/2001 Sb., o myslivosti
  - zák.č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání ionizujícího záření (atomový zákon)
  - zák.č. 59/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku
- Vztah speciálních předpisů k občanskému zákoníku
  - nestanoví-li zvláštní předpisy jinak, použije se subsidiárně občanský zákoník

Odpovědnost za ekologickou újmu

- Zák.č. 17/1992 Sb.o životním prostředí
  - § 10 – pojem ekologická újma
    - Ztráta nebo oslabení přirozených funkcí ekosystémů, vznikající poškozením jejich složek nebo narušením vnitřních vazeb a procesů v důsledku lidské činnosti
  - § 27 – odpovědnost za ekologickou újmu
    - znaky
      - a) lidská činnost
      - b)poškození složky nebo vnitřních vazeb a procesů ekosystému
      - c) příčinná souvislost mezi a) a b)
      - d) ztráta nebo oslabení přirozených funkcí ekosystému
      - e) příčinná souvislost mezi b) a d)

Ad odpovědnost za ekologickou újmu

- Způsob odstraňování ekologické újmy
  - obnovení původního stavu
  - kompenzační opatření
  - náhrada v penězích
  - kombinace výše uvedených způsobů
- Oprávněný z ekologické újmy
  - stát
- Vztah k občanskému zákoníku

Ad odpovědnost za ekologickou újmou

- Zák. č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmě a o její nápravě a o změně některých zákonů
  - je transpozicí směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/35/ES o odpovědnosti za v souvislosti s nápravou škod na životním prostředí, ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 20 o nakládání s odpady z těžebního průmyslu a o změně směrnice 2004/35/ES
  - pojem ekologická újma pro účely cit. zákona
    - nepříznivá měřitelná změna přírodního zdroje nebo měřitelné zhoršení jeho funkcí , která se může projevit přímo nebo nepřímo

Ad odpovědnost za ekologickou újmu

- jedná se o změny na:
  - chráněných druzích volně žijících živočichů či planě rostoucích rostlin nebo přírodních stanovištích
  - podzemních nebo povrchových vodách včetně přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod
  - půdě
- pokud tyto změny mají závažné nepříznivé účinky na těchto vybraných objektech nebo představují závažný nepříznivý vliv na lidské zdraví

Ad odpovědnost za ekologickou újmu

- Zákon se vztahuje na ekologickou újmu nebo hrozbu jejího bezprostředního vzniku, jsou-li způsobeny
  - provozní činností uvedenou v příloze zákona
    - např.:
      - provozní zařízení podléhající vydání integrovanému povolení
      - vypouštění odpadních vod do vod povrchových nebo podzemních podléhající povolení
      - čerpání znečištěných podzemních vod a jejich následné odvádění do vod povrchových nebo podzemních
      - zacházení ze závadnými látkami
      - nakládání s nebezpečnými chemickými látkami
      - přeshraniční přeprava odpadů
      - nakládání s těžebním odpadem
    - další provozní činností, pokud
      - a) v jejím důsledku dojde ke vzniku nebo bezprostřední hrozbě ekologické újmy na chráněném druhu volně žijících živočichů či planě rostoucích rostlin nebo přírodním stanovišti
      - b) je realizována v rozporu s právními předpisy
      - c) existuje příčinná souvislost mezi a) a b)
- Zákon se vztahuje na ekologickou újmu způsobenou událostí nebo emisí, k níž došlo po nabytí účinnosti zákona

Opatření

- Preventivní opatření
  - provozovatel je povinen neprodleně provést v případě bezprostředně hrozící ekologické újmy
- Nápravná opatření
  - provozovatel je povinen
    - neprodleně provést v případě vzniku nebo zjištění ekologické újmy
    - neprodleně sdělit příslušnému orgánu
      - informace o všech důležitých okolnostech vzniku ekologické újmy nebo o okolnostech nasvědčujících jejímu vzniku
      - Informace o provedených nápravných opatřeních
    - vypracovat návrh nápravných opatření podle přílohy k zákonu a předložit jej příslušnému orgánu ke schválení
    - provést nápravná opatření uložená příslušným orgánem i před zahájením řízení
    - sdělit příslušnému orgánu všechny informace v případě, že nápravná opatření nepovedou k nápravě ekologické újmy

Řízení o uložení preventivních nebo nápravných opatřeních

- Zahájení
  - z moci úřední
  - na žádost fyzické a právnické osoby, které jsou ekologickou újmou dotčeny nebo u nichž je takové dotčení pravděpodobné
    - v případě zpětvzetí žádosti se řízení nezastaví, pokud jsou dány důvody pro zahájení z moci úřední
  - oznámení o zahájení řízení příslušný orgán zveřejní na portálu veřejné správy a neprodleně o něm informuje správní orgán příslušný rozhodovat o opatřeních podle zvláštních předpisů
  - analýza rizik
    - v případě, že existuje důvodné podezření, že v důsledku provozní činnosti došlo k ekologické újmě na půdě nebo horninách, včetně přírodních léčivých zdrojů nebo peloidu – řízení se přeruší
    - k analýze rizik si příslušný orgán vyžádá stanovisko příslušné krajské hygienické stanice

Náklady

- povinnost nést náklady nese provozovatel, a to i v případě, kdy opatření zajistí příslušný úřad. O náhradě nákladů rozhoduje příslušný orgán, který nápravná opatření uložil
- pokud ekologickou újmu nebo její bezprostřední hrozbu způsobilo více provozovatelů, nesou náklady společně a nerozdílně
- provozovatel činností v příloze č. 1 nenese náklady, pokud prokáže, že ekologická újma nebo její bezprostřední hrozba
  - byla způsobena třetí osobou a došlo k ní i přesto, že byla přijata vhodná bezpečnostní opatření nebo
  - je důsledkem splnění rozhodnutí nebo jiného závazného aktu orgánu veřejné správy a nejedná se o rozhodnutí nebo akty vydané k odstranění nebo zmírnění emisí nebo událostí způsobených provozní činností provozovatele
  - rozhodnutím příslušného orgánu
    - Provozovatel neporušil právní předpisy nebo rozhodnutí vydané na jejich základě a ekologická újma byla způsobena emisí nebo událostí, která byla výslovně povolena podle zvláštních předpisů
    - Podle stavu vědeckých a technických znalostí v době, kdy došlo k emisím nebo k provozní činnosti, nebylo považováno za pravděpodobné, že by způsobily ekologickou újmu
- další podrobnosti ohledně nákladů resp. jejich náhradě stanoví zákon

Výkon státní správy

- Ministerstvo životního prostředí
- Česká inspekce životního prostředí
- Správy národních parků a správy chráněných krajinných oblastí
- Ministerstvo obrany
- Ministerstvo zdravotnictví
- krajské hygienické stanice
- újezdní úřady

- Dotčené orgány
  - příslušný vodoprávní úřad
  - příslušný orgán přírody
  - příslušný orgán státní správy lesů
  - příslušný orgán ochrany zemědělského půdního fondu

Ad odpovědnost za ekologickou újmu

- vztah zákona č. 167/2008 Sb.
  - k zákonu č. 17/1992 Sb.
  - ke zvláštním „složkovým“ předpisům
  - k občanskému zákoníku